

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 24 K, pol leta 12 K in za četrta leta 6 K. — Naročnina izven Jugoslavije 32 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo, če obsegajo 4 strani 40 vin, na 8 straneh 60 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat K 1.80. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 50 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Gospodar in gospodinja — vlada in parlament.

Največje zlo za vsako kmetko hišo je nespornost med gospodarjem in gospodinjjo. Ako vlečeta v hiši gospodar in gospodinja vsak na svojo stran, bo začela hiša slabeti in propadati.

Isto razmerje kot v kmetki hiši med gospodarjem in gospodinjjo imamo tudi v vsaki državi med vlado in parlamentom. Ako sta si vlada in državna zbornica v laseh, trpi in hira tudi državno gospodarstvo. Vlada brez parlamenta je velika kmetka hiša brez umne gospodinjje.

Kaj da je parlament-gospodinja za državo, lahko vidimo na rajni Avstriji. Državni zbor bi naj bil za vsako vlado izraz ljudske volje, tvoril bi naj nadzorstvo nad vladnim početjem in vladnim gospodarstvom.

Kako je bilo z Avstrijo, ko so ob izbruhu svetovne vojne zavladali sam stari cesar Franc Jožef in njegovi ministri, smo itak videli, doživeli in pretrpeli sami. Francov naslednik Karol je poklical, da bi podprl državne vogle, gospodinjjo-parlament, a ta njegova ženitev z državnim zborom je bila hvala Bogu — prepozna.

Združili smo se Srbi, Hrvati in Slovenci v skupno, da, lahko rečemo — kmetko hišo Jugoslavije. Dokler sta delovala skupno in sporazumno prva Protičeva vlada in Narodno predstavništvo, je bil opaziti dan na dan napredek v našem državnem oziru. Vseh življenjskih potrebščin je bilo za silo, draginja ni bila tako neznosna in niti davki tako veliki. Za Protičevo vlado skupnega dela med ministri in državnim zborom so zagospodovali Jugoslaviji demokrati (liberalci) in socialisti. V hiši kmetke države-Jugoslavije prišlo je do razdora med gospodarjem in gospodinjjo — med vlado in Narodnim predstavništvom. Ta spor je bil tako hud, da je prišlo do medsebojne ločitve. Gospodar-vlada je odgodila gospodinjjo-Narodno predstavništvo. Demokratično-socialistični ministri so zavladali v kmetki hiši Jugoslavije sami brez gos-

podinje-parlamenta, brez narodnega nadzorstva, brez ljudske volje in glasu. Ta gospodarska samodržnost demokratov in socialistov je trajala celih sedem mesecev.

Kam je dovedlo to samooblastno gospodarstvo brez gospodinjje-parlamenta, vidimo in občutimo danes, ko nam primanjkuje na vseh koncih in krajih najpotrebnejšega, ko imamo samo draginjo in davek na davek. Demokrati in socialisti, ti slabi gospodarji v kmetki hiši Jugoslavije, so vladali brez gospodinjjskega sodelovanja parlamenta tako dolgo, dokler se niso začeli majati jugoslovanski stebri naše mlade države prav resno. Demokratično-socialistični ministri so gledali le zase in svoji dve stranki, državna korist in narodna zadovoljnost ter ljudski dobrobit so jim pa bili deveta briga.

Sam regent Aleksander je spoznal in uvidel potrebo gospodinjje-parlamenta v hiši Jugoslavije. Poveril je vlado zopet Protiču. Protič je sestavil sedanjo vlado, ki ne mara vladati sama, ampak skupno s sodelovanjem in pod narodnim nadzorstvom državne gospodinjje-parlamenta. Iz vlade pognani demokrati in socialisti so sicer skušali onemogočiti zvezo vlade z državnim zborom s tem, da so nastopili proti sedajni vladi, se odrekli glasovanju v parlamentu, pa vse to njihove spletke in hujskarije so se jim izjalovile že kot pri prvi seji Narodnega predstavništva pod novo vlado. Sedanja vlada nima za seboj samo večine poslancev, ampak tudi takozvani kvorum (zadostno število za sklepčnost Narodnega predstavništva). Torej v kmetki hiši naše Jugoslavije vidimo zopet zakonsko vez med gospodarjem in gospodinjjo — med Protičevo vlado in Narodnim predstavništvom. Sicer ta vez ne bo dolga, ker namen in cilj nove vlade je, rešiti najnujnejše posle naše zunanje in notranje politike, razpisati volitve in dati našemu trobratskemu narodu priliko, da se pri prosti izvedenih volitvah sam izreče, komu da bo zaupal vodstvo in gospodarstvo naše

Jugoslavije za prihodnost. S tem, da bo delovala Protičeva vlada skupno s parlamentom, bo izvedela potem parlamentarnih zastopnikov ljudske težnje, postavila vsaj deloma, kar so zagrešili demokrati in socialisti nad kmetkim stanom. Seve demokratično-socialistični poslanci bodo stavkali sedaj, pa to nas ne sme plašiti, saj demokrati in socialisti niso zastopniki jugoslovanskega kmeta, ki je glavni steber naše države, ampak uradništva in mestnega delavstva, ki sta dva največja sovražnika in izsesevalca kmetkega stanu. V sedanji Protičevi vladi so v ministrstvu in v parlamentu glavni zastopniki jugoslovanskega kmetkega stanu, to je srbska kmetka stranka radikalci in Jugoslovanski klub, v katerem so odposlanci naše Kmetke zveze, ki je odkazala prvemu jugoslovanskemu kmetu mesto poljedelskega ministra.

Kratko in malo: v kmetko državni hiši Jugoslavije imamo pod Protičevo vlado zopet upostavljeno vez med gospodarjem in gospodinjjo — med vlado in državnimi poslanci. V sedanji vladi in v Narodnem predstavništvu so združeni glavni odposlanci in zastopniki kmetkih strank. Od nove vlade, ki ima svoje glavno oporo v kmetkih strankah, lahko pričakujemo tudi naš kmet olajšanje od demokratov in socialistov, mu naloženega jarma, razumevanje kmetkih teženj in boljše, res kmetko moč in prihodnost.

Naša stranka za potrebe ljudstva.

Slov. Kmetka Zveza, oziroma Slov. Ljudska Stranka, je bila pred in med vojno v naših krajih edina največja in najboljša zaščitnica našega kmetkega in delavskega ljudstva. Nemci, Stajerčijanci, liberalci in socialisti so na vse mogoče načine izžemali slovenski rod. Ni bilo v teh težkih časih ne Samostojne, ne demokratov in ne drugih, ki se zdaj tako širokoustijo in pehajo za „blagor kmeta.“ Naša

Perila ni mogel menjati nihče, ker ga nobeden ni imel. Denarja tudi niso imeli, ker so jim ga večinoma pobrali in tako so morali hoditi reveži cele mesece v istem perilu, isti obleki. Ne smemo se čuditi, če so kar mrgoleli uši.

Dne 15. 9. 1914 je prevzel komando črez tabor oberst Stadler. Obnovil je povelje, da se ima pobiti vsak, kdor se ne bi pokoril straži, brez usmiljenja. In stražniki so se seveda le prenatanko držali tega povelja. Klali so in morili uboge reveže ob vsaki priliki.

Dne 20. 9. ob 1. uri popoldan postavili so se interniranci v vrste, da bi šli na sprehod. Posebno pozornost je vzbujal v prvih vrstah močan, okoli 20 let stari fant K. Z. Stražnik je dražil ljudi in kričal: „Danes še moram enega ubiti, in če bi bil zato tudi obošen.“ Nekoliko nato je zavpil: „Nazaj!“ V istem trenutku je skočil na onega mladeniča in ga prebodel z bajonetom. Kot pričajo imenujem duhovnika J. K.

Nahujskano vojaštvo je morilo uboge žrtve kar za zabavo. Takih umorov bi mogel naštet celo vrsto. Posebno se je odlikoval po svojem zverinstvu narednik Piler, prava zver v človeški podobi, čigar roke so omadeževane s krvjo nešteto nedolžnih žrtv.

Svojo potrebo so morali reveži opravljati v skupinah 10 do 20 oseb brez razlike na spol, na posebnem prostoru, v spremstvu straže in — natanko na vojaško povelje. Na povelje so morali vsi sesti, na povelje vstati. Rusin dr. N. se je nekoč nekoliko zakasnil in že ga je stražnik zabodel v stegno in mu prizadl več centimetrov globoko rano.

Neki mlad 20 letni fant se je pripognil, da bi pobral cigareto, ki jo je zavrgel neki častnik. Pri priči ga je vojak stražnik zabodel. Da, ko je že ležal na tleh, ga je zabadla nemška zverina kazor v zalavo z bajonetom po telesu.

Oberst Stadler je naletel slučajno na tega mrtvca ter po navadnem poročilu vojaka, zakaj da ga je ubil, rekel: „Prav tako! Dol z ruskimi svinjami! Kdor ne uboga, naj pogine!“

LISTEK.

Thalerhofski mučeniki.

(Govor češkega poslanca Stryberna v avstrijskem parlamentu).

Konec. Strašno je bilo gledati tega mučenika, čigar telo je bilo ena sama gnila rana, iz katere je golazen dobivala hrano in se strahovito množila. Toda bil je brez moči zoper vse te muke, ker je bil vklejen na rokah. Tako je počasi umiral v pričo svojih, ga obžalujočih sotrpinov, dokler se ga slednjič ni usmilil vojak 27. pešpolka ter mu s puškinim kopitom — zdrobil lobanjo.

Divjanje cesarja Nerona zoper kristjane je bilo še človeško v primeri z živinskim zverinstvom 20. stoletja.

V Talerhofu je vse te transporte sprejemalo vojaštvo 27. graškega polka pod komando stotnika Haschingerja.

To je bil mož brez srca. Izrazil se je enkrat, češ, da je večna škoda, take izdajalske pse voziti z vlakom v Talerhof. Ko bi bilo po njegovem, dal bi jih vse postaviti pred strojno puško in postreliti.

Njegovi vojaki so se seveda obnašali kakor oni. Že priletnega duhovnika B. iz H. so takoj, ko je stopil iz vlaka, pretepli do krvi in ga še, ko je ležal na tleh, suvali z nogami. Ravnotako se je godilo sodnjakemu nadsvetniku iz K. in mnogim drugim.

Posebno mučna je bila smrt 50letnega uradnika M. C. iz Lvova. Bil je sicer zelo močan, a že med vožnjo je moral nesrečnož strašno trpeti, še slabše se mu je godilo v Talerhofu. Celo telo je bilo polno gnilih ran in pokritih od neštevilnih uši, dokler ga ni slednjič smrt rešila strahovitih muk.

Omenim pa pri teh stotinah in stotinah zverinskih mučenih in umorjenih namenoma le osebe iz boljših krogov. Zato pa naj nihče ne misli, da se je ubogim kmetom in rokodelcem v Bukovini in Galiciji go-

dilo boljše, kakor v Talerhofu poklanim. Do jutri bi lahko nadaljeval in opisoval vse te strahote in zverinstva.

Hočem vam pa sedaj opisati življenje v Talerhofu, tem človeškem peklu samem. Število interniranih je bilo različno, dokler ni naraslo na 5000. Bili so možje, ženske, fanti, dekleta, otroci.

Stražnikov edini namen je bil, te nesrečne in nedolžne žrtve, zoper katere oblasti niso mogle najti nič obtežilnega, mučiti in moriti.

Kot krvnik je deloval znani stotnik Haschinger in pozneje oberst Stadler ter od njega komandirano in nahujskano moštvo. Ni skoro minil dan, da ne bi tega ali onega ubogih internirancev poslali na — oni svet.

Prve dni po prihodu so morali prenočevati pod milim nebom. Na malem prostoru so bili zabiti štiri koli in nihče ni smel zapustiti pod smrtno kaznijo tega ozkega prostora. Spali so skupaj možje, žene, dekleta, fantje in otroci. Bile so že jesenske, hladne noči, vsi pa so imeli le letno obleko, nihče perila za preobleči. Le malokdo je imel seboj kako odejo. Svojo potrebo so morali opraviti tam, kjer so spali.

Tu in tam je bil kateri tako predrzen, da je ponoči šel izven določenega prostora opraviti svojo potrebo, a je plačal korajžo s smrtjo. Tri dni niso dobili ne hrane in ne vode. Ponoči so šli stražniki med speče in jih suvali z nogami in puškinimi kopiti.

Komur je bilo življenje ljubo, se ni smel niti gneti. Selo štiri dni so jih spravili v hangar (baraka za aeroplan). Spati so morali zopet na samih tleh. Se le peti dan so dobili slame, ki je bila pa tako mokra, da se je kmalu v njej zaredila vsakovrstna golazen.

V edini hangar so stlačili do 5000 teh revežev brez razlike na spol in zaklenili vrata. Ko so se spravljali spat, se je izkazalo, da je prostor veliko premajhen za vso množico. Leže sploh ni mogel spati nihče, ampak samo sede, in zato so se uredili tako, da je ena skupina naslonila svoje glave na kolena druge in tako po vrsti.

krščanska stranka, ki stoji v neizprosni boju s širimi zagriženimi nasprotniki, pa tudi v teh časih ne drži rok križem, če je treba braniti pravice našega ubogega ljudstva.

Naši voditelji se posvetujejo.

V sredo, dne 3. marca, so se v tajništvu Slov. Kmetijske Zveze v Mariboru zbrali glavni odborniki naše krščanske slovenske ljudske stranke, da si napravijo načrt o bodočem delovanju naših organizacij. Sejo je vodil član glavnega odbora Kmetijske Zveze, župan Filip Galunder od Sv. Križa nad Mariborom. Navzoči so bili vrli kmetijski možje: Alojzij Supanič iz Jarenine, Davorin Krajnc iz Velike Pirešice, Josip Serbinek iz Svečine, Ivan Hlebič od Sv. Križa, Jak. Florjančič od Sv. Miklavža, Fr. Sparl iz Jarenine in še cela vrsta drugih voditeljev kmetijsko-delavskega ljudstva.

Proti draginji!

Poverjenik dr. Verstovšek je poročal o političnem položaju. Konec je liberalni in socialdemokratski vladi. Sedaj so naši možje: dr. Korošec, Iv. Roškar in dr. Jankovič naši ministri. Od teh zahtevamo in upamo, da bodo skušali popraviti to, kar so liberalci in rdečkarji zavozili. Upanje naših nasprotnikov, da sedanja naša vlada ne bo delj časa na krmilu, je prazno. Mi imamo ogromno večino jugoslovanskega ljudstva za seboj. Nasprotniki imajo samo izsedače ljudstva, tihotapce, verižnike in bogataše na svoji strani.

Po daljši razpravi, katere so se udeležili vsi navzoči, se je sprejel ta-le sklep: „Odbor Slovenske Kmetijske Zveze za Slov. Stajer in Prekmurje poziva izvršilni odbor Vseslovenske Ljudske Stranke, naj pozove osrednjo vlado v Beogradu in pokrajinsko v Ljubljani k najenergičnejšemu nastopu proti verižnikom in vojnim dobičkarjem. Zahtevamo od vlade, naj odvzame na ta ali drug način verižnikom, tihotapcem in bankam ter vojnim dobičkarjem vsa nakopičena živila in druge življenske potrebščine. To blago naj vlada čimprej po nizkih ali vsaj zmernih cenah vrže med trpeče kmetjsko in delavsko ljudstvo. Bankam pa naj vlada sploh prepove verižiti z živili in drugimi ljudskimi potrebščinami. Gospodarske zadruge naše ga ljudstva naj vzamejo v roke dobavo življenskih potrebščin. Verižnikom in verižniškim družbam odvzeto blago se naj odda ubogemu ljudstvu kolikor le mogoče po nizkih cenah. Naše zadruge naj namesto verižnikov prevzamejo izvoz in uvoz blaga. Tako bo ostal dobiček v rokah ljudstva. Z izločitvijo verižnikov bodo cene pridelkov, ki jih kmet prodaja, poskočile, cene blaga, ki ga ljudstvo kupuje, pa se znatno znižale.“ Predlog je bil sprejet z velikim navdušenjem.

Od naše vlade pa zahtevamo, da se brez odloga loti težkega dela in naj brez usmiljenja odvzame izkoriščevalcem ljudstva možnost, še nadalje izmogavati kmeti in vse revne sloje.

V seji se je napravilo še več važnih sklepov glede domače politike in gospodarstva. O teh sklepih poročamo na drugih mestih.

Samostojna duhovščina.

Samostojna kmetijska stranka je hotela naše verno ljudstvo prekaniti. Liberalna stranka, ki ni mogla v svoji brezverski volji obleči med ljudstvo, si je oblekla ovčje oblačilo in je kot „Samostojna kmetijska stranka“ hotela pridobiti ljudstvo za se. Povdarjala je zlasti, da ni proti veri in „da bo varovala verski čut slovenskega ljudstva.“ Pa kmalu se je pokazalo, kako zna varovati verski čut slovenskega ljudstva! Ko je vse slovensko ljudstvo protestiralo proti liberalnemu, brezverskemu šolskemu načrtu, ki žali vero, cerkev in stariše, je Samostojna kmetijska stranka — molčala! Dalje so se zbirali v Samostojni ljudje, ki so bili prej v protiverski liberalni, oziroma štajercijanski stranki. Zdaj je bilo jasno, da Samostojna ni druga nego liberalna stranka. Počlaga liberalne stranke je brezverstvo in protiverstvo! Njene zahteve pa: ločitev cerkve od države, brezverska šola in civilni zakon, in razporek!

Ko je bilo jasno, da je Samostojna samo brezverska liberalna stranka v kmetjski obleki, je duhovščina kot varuhinja verskih svetinj morala nastopiti proti Samostojni!

In nastopili so, odločno nastopili! „Kmetijski list“ sam se pritožuje v št. 10, da so prav redke bele vrane med duhovniki, ki zavzemajo strpljivo stališče proti Samostojni kmetijski stranki. Pa v isti številki je zapisal še žalostnejše dejstvo, da vsi duhovni agitirajo za Slovensko ljudsko stranko oziroma Kmetjsko zvezo. Torej so

vsil duhovni proti Samostojni!

In slovenska duhovščina, ki je ljudstvu že vendar tudi kako dobroto storila, ima pri našem ljudstvu vendar še nekaj vpliva. Vsekakor je duhovščina mogočen nasprotnik Samostojne, kateremu je treba jezik zavezati! Kako?

Celo Nemci so postali žrtve te krvoločnosti. Ko so lovili usumljence na meji, vlovili so tudi nekaj Nemcev. Med temi tudi dva brata, ki sta bila aretirana zato, ker sta stanovala v hiši nekega duhovnika. Eden teh je bil schulvereinski učitelj, drugi bogoslovec. Ta zadnji je bil ud nekega nemškega akademika društva na Dunaju.

Pri delitvi menaže, o katere kako-osti boljše da molčim, morali so vsi interniranci stati na „pozor“. Kdor se je zganil, je bil zaboden. Oni nemški učitelj se je ganil. Takoj je skočil vojak ter ga pobil s puščinim kopitom na tla. Poleg stoječi rat ga je še prijel pravčasno ter zaklical: „Za božjo voljo, kaj delate?“ To predrznost je plačal drago. Vojak ga je zato zabodel v vrat. K sreči rana ni bila nevarna in kmalu potem se je nekemu nadporočniku posrečilo dokazati, da je bogoslovec ud nemškega, akademika društva na Dunaju in tako je nesrečnež postal prost.

Ne bom opisoval še drugih muk nesrečnih internirancev, tudi ne bom pravil, kako so ravno najizobreznejši morali opravljati najnižja dela, kakor prati umazano perilo, snaži i pota, pri čemur so morali z golimi rokami nakladati konjsko in drugo blago na vozove. Večinoma so to morali storiti duhovniki. S pretepanjem in drugimi mukami so jih silili k temu.

Med tem je prišla zima, in se vedno so dohajali novi transporti. Hangari že dolgo niso več zadostovali. Novembra 1914 so postavili celo vrsto šotorov. Reveži so morali pri strašnem mrazu spati na golih tleh. Ni zato čudež, če so hodili rajše celo noč okoli, da bi se pri tem greli. Umrljivost med otroci in starci je rasla od dne do dne. Tedaj so se zdravniki odločili prositi polkovnika, naj nekaj stori za zboljšanje strašnega položaja ubogih internirancev. Toda dobili so surov odgovor: „Bolje bi bilo, da bi ti Galicijanci vsi že bili tam dol pri krthi; prostora je itak dovolj!“

Pokopavali so nesrečneže na več načinov. Začetoma so jih samo fotografirali, potem pa vsakega pokopali tam, kjer je umrl. Pozneje so mrliča privežali na desko in pokopali zunaj tabora ob gozdu.

O priliki svojega shoda v Ljubljani 23. novembra 1919, ko so se hodili klanjat liberalnemu vodju dr. Zerjavu, so poslali

poslanico slovenskima školoma ljubljanskemu in mariborskemu. V tej poslanici, ki se začne hinarvsko: „Kot verni katoličani...“, zahtevajo od obeh školov, da naročita duhovščini, naj pristave „Samostojne kmetijske stranke“ ne žali in ne izziva!

Ali ni to največje hinavstvo in predrznost? Dokazano je in jasno ko beli dan, da Samostojna ni druga nego protiverska liberalna stranka v kmetjski obleki. To vendar naša nadpastirja tudi veda! Pa si upajo isti dan, ko se klanjajo liberalnemu glavaču dr. Zerjavu, poslali školoma pismo, kjer farizejsko povdarjajo, da so „verni katoličani“ in zahtevajo, da škola naročita svoji duhovščini, naj ne nasprotuje Samostojni!

Škola seveda tega nista naročila. Pač pa je ljubljanski škof v letošnjem „Skofijskem listu“ št. 1 pozval duhovščino, „da moramo mi duhovniki skupno z ljudstvom odločno:

odkloniti liberalno stranko z neodvisnim kmeti (to je „Samostojno“) in odkloniti tudi vse njimove liste, katere izdajajo, torej tudi „Kmetijski list“. Naš prevzvišeni nadpastir lavantinski pa je s svojega molkom obsodil „Samostojno-kmetijsko stranko“.

Kaj sledi iz tega?

1. „Kmetijski list“ št. 10 sam pravi, da vsi duhovniki agitirajo za Slovensko ljudsko stranko oziroma za Kmetjsko zvezo. Torej so vsi duhovni proti Samostojni. In oba slovenska škofa sta tudi proti njej. Ali pa je mogoče misliti, da bi se vsi duhovniki s svojimi škofi vred

Koncem novembra je prišel neki štabni zdravnik v Talerhof. Groza in strah ga je spreletela pri pogledu v ta človeški pekel. Dal je zapoved, naj se takoj postavijo barake.

Ko so postavili prve barake, je seveda bilo treba perilo in obleke, katerih si že mesce in mesce ni osnažil nihče, razkužiti in poklati uši. Zgodilo se je to pod milim nebom pri 15 do 20 stopinj mraza. V posameznih skupinah so se morali sleči reveži do nagega. Perilo je bilo nato djano v razkuževalne priprave, telesa pa so si morali umiti v topli vodi in lase namazati z vazelinom. Tako slečeni so morali stati po cele ure pod milim nebom ter čakati na obleko. Veliko jih je pri tem umrlo.

Enako se je zgodilo ženskam in otrokom. Vojaški so jih obstopili v krogu in pred njimi so se morale sleči do nagega, se umiti ter lase namazati z vazelinom. Da se je vse to zgodilo med sirovimi opazkami in šalami vojakov, mi ni treba omeniti.

Decembra 1914 je naraslo število interniranih iz Bukovine, Galicije, Češke, Moravske na 5000. Umrljivost med njimi je rasla od dne do dne. V nezakurjene barake od 320 kvadratnih metrov prostora so stlačili 200 do 600 oseb. Slama je že bila dolgo kot kup gnoja. Ni se torej čuditi, ako so izbrušile bolezni, kakor kolera, legar, črne koze. Uši in bolczni so prenesli reveži drug na drugega. In te bolezni so se širile tako strahovito, da so pobegnili vojaški iz straha pred okuženjem, ravno tako vojaški zdravniki, ter reveže prepustili samim sebi. Internirani zdravniki pa niso imeli nobenih sredstev. Najhuje je razsajal legar mesca svečana 1915. Vsak dan je umrlo do 50 oseb. Vrh tega bolnikov niti niso ločili od zdravih. Vsak je moral ostati na svojem prostoru. Po noči so umirali, zjutraj so pobirali izmed živih in jih odnesli. Mislite se v ta le položaj: zjutraj se zbudiš in umaš na levi od sebe, na desni, pri glavi, pri nogah po odnega mrtveca!

Vojaški zdravniki so bili samo trije, ki pa v barake sploh niso prišli. Enkrat na dan so šli okoli baraž in postali pri vsaki nekoliko. Tu sem so mo-

Samostojni kmetijski stranki motili.

Kar se tiče verske strani? Versko nevarnost spoznamo na nio ljudstvo opozoriti, je prva stajovska dolžnost duhovnikov in školov. In duhovni s svojimi škofi vred so v Samostojni spoznali versko nevarnost, ter so ljudstvo na to nevarnost opozorili. Predvsem v verskega stališča so nasprotniki Samostojne.

2. Ako so vsi duhovni proti Samostojni, je seveda

Samostojna protivsem duhovnikom.

Vprašamo vas: Če je med Samostojno in duhovniki tako nasprotno razmerje, ali bo kateri samostojnež dal svojega sina študirat za duhovnika? Gotovo nobeden. Saj bi si s tem vzgojil nasprotnika. Zdaj pa recimo, da bi vsi slovenski kmetje bili samostojneži. Potem nobeden kmet ne bo dal svojega sina študirat za duhovnika. Kaj potem? Potem na Slovenskem čez nekaj let ne bo duhovnikov. Saj so s prav malimi izjemami

vsil slovenski duhovniki kmetjskisinovi.

In če kmetje ne bodo dali sinov študirat za duhovnika, bo na Slovenskem

duhovski stan izginil.

Potem seveda ne bo treba ljudem h krstu nositi, ne k maši hoditi, ne bo s jim treba spovedavati, tudi v šoli ne bo veronauka in zakon se ne bo sklepel pred duhovnikom v cerkvi, ampak pred svetno oblastjo, pred županom in seveda tudi za smrtno uro ne to treba noditi duhovnikov klicat. In če duhovnikov ni tudi Cerkev ne bo, in če cerkve ni, tudi vera ne bo. To pa ravno liberalci, oblečeni v obleko „Samostojne kmetijske stranke“, hočejo in želijo!

Sadjarstvo posvetovanje.

Dne 4. in 5. t. m. se je vršilo pri poverjeništvu za kmetijstvo v Ljubljani sadjarsko posvetovanje, pri katerem so se obravnavala vsaj najvažnejša vprašanja glede pospeševanja sadjarstva v Sloveniji v bližnji bodočnosti. Posvetovanja se je vdeležilo 12 kmetijskih strokovnjakov, 5 sadjarskih praktikov, 1 zastopnik Koroške in 2 zastopnika sadne trgovine. Na posvetovanje je poslala svojega zastopnika tudi Slovenska kmetijska družba in trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani.

Vsi zborovalci so soglašali v tem, da je sadjarstvo v Sloveniji gospodarskega pomena, ker je Slovenija sadjarska dežela. Tega se prebivalstvo tudi zaveda in je živo zanimanje za sadjarstvo med ljudstvom najboljši porok, da je tudi v tej panogi pričakovati v bodočnosti najlepšega razvoja. Treba pa je v tem oziru enotnega, smotrenega in vstrajnega sodelovanja vseh poklicanih delavcev, zlasti pa Jozadnih kmetijskih veščakov in izdatnih gmočnih žrtev od strani državne uprave.

Na posvetovanju se je obravnavalo o vseh glavnih vprašanjih, ki so jih posamezni poročevalci temeljito obdelali in ki so se vsestransko premotrla. Konečno so se rešila v obliki predlogov.

1. Sadni izbor za Slovenijo.

Poročevalce sadjar. nadzornik M. Humek. Od pravilne izbire sadnih plemen in vrst je povečini odvisen ves uspeh v sadjarstvu. Našim podnebnim, gospodarskim in trgovskim razmeram primeren izbor je najnujnejša potreba. Slovenijo delimo z ozrom na podnebja v tri različna ozemlja in sicer v vinorodni,

rali nato zdravi internirani znositi bolane in umirajoče. Od daleč so jih gledali zdravniki, blizu se niso upali, akoravno so bili zoper okuženje oblečeni v dolge gumijevke plašče, ki so imeli samo izreze za oči, sicer pa bili od glave do nog zaprti, kakor „zaklji“. Prostovoljni strežniki niso dobili nobenih sredstev zoper okuženje. Od treh zdravnikov sta dva umrla na okuženju. Ni bilo nič redkega, da se je kak revež umirajoč zaradi mraza zaril v slamo in bil kot mrlič še le najden, ko ga je izdal strašen smrad.

Se le svečana 1915 je prišlo dovoljenje, bolne ločiti od zdravih. Za strežnike so dali bolnikom navadne hudodelece, kaznjence iz izpraznjene kaznilnice Stanislavske. Ta sodrga je kradla in ropala po volji. Kar jim je prišlo pod roko, so vkradli. Ker interniranci niso imeli denarja, kradli so jim hrano. S silo so odpirali mrtevem usta in iskali zlatih plomb ali celega zobovja. S pričami je dokazano, da so isto večkrat poskušali, že pri umirajočih in da se je zavedel tak revež potem vsled bolečin zopet in začel klicati na pomoč. Samo tem zverinam je v Talerhofu padlo v žrtev nad 1200 oseb. Tudi slučaj, da so pri raztelesovanju našli v mrličevem želodcu samo zgriženo slamo, niso bili redki.

Vsa ta dejstva zamorem dokazati s celo vrsto verodostojnih prič, kakor je n. pr. hospitant našega kluba poslanec Cajkovski, deloma tudi poljski poslanec Stern, poslanec dr. A. J. in 70 drugih prič iz akademsko izobraženih krogov, katerih seznam dam parlamentu na razpolago. Vsak omenjeni slučaj lahko dokažem z imenom teh ubogih žrtev nemškega zverinstva in si celo vrsto prič in če sem zamočkal imena do smrti pretepenih in onečaščenih žen in deklet, storil sem to iz razumljivih vzrokov.

Toda s tem, kar sem tukaj povedal, so davno ni opisano vse divjanje pozverinjenega nemškega vojaštva. Zalostno pokopališče v Talerhofu, kjer počiva nad 2000 teh slovenskih mučnikov pa bo ostalo večni madež na avstrijski državi in nemškem narodu. Ali in kako pa naj bodo njih zverinski mučitelji in trinogi kaznovani, to pa je stvar države.